

Marian Pisarzak MIC

STARY MARIAŃSKI KALENDARZ UCZY I INSPIRUJE

Motto:

Niezbędne jest badanie swojej historii, aby uchwycić w niej inspirującą iskrę (Franciszek, papież, *List na RŻK*, I.1)

Chodzi o dyrektorium na rok Pański 1840. Jego pełny tytuł brzmi: *Directorium Officii Missarumque Celebrandarum ad Usum Clericorum Regularium Marianorum sub titulo Immaculatae Conceptionis Beatissimae Virginis MARIAE. Pro anno Domini bissextili 1840. Varsaviae ad Sanctam Crucem* [1839].

Jest to kalendarz liturgiczny wydany na użytek mariańskich konwentów. Był on wydrukowany w wydawniczej oficynie Świętego Krzyża w Warszawie w 1839 roku. W USA znalazł się za przyczyną b. przełożonego generalnego o. D. Petraitisa MIC. Został szczęśliwie zdeponowany w archiwum amerykańskiej Prowincji NMP Matki Miłosierdzia. Ma charakter broszury, bez twardych okładek, liczy 56 stron, wśród nich 49 numerowanych. Omawiany egzemplarz był mocno zniszczony zewnętrznie, dlatego został poddany fachowej konserwacji; „Introligator starannie oprawił publikację w skórę koloru ciemno niebieskiego, aby całość wzmocnić” (inf. A.M.)

Dyrektorium na rok 1840 pochodzi z Goźlina, świadczą o tym ręczne wpisy, które mówią o rzeczach i osobach, podają niektóre miejscowości leżące na terenie parafii. Zachowany egzemplarz pozostawał w dyspozycji o. Stanisława Chromińskiego, wikariusza Goźlińskiej parafii; przeniesiony z Goźlina do Korabia zmarł tamże 2 lutego 1860 r. (lat 71). Tyle wiemy o użytkowniku rubryceli, sięgając do krótkich biogramów w Albumie zmarłych (1797 i 2014).

W omawianym kalendarzu interesujące są drobne informacje zakonne, obrzędowe i duszpasterskie, na przykład o wigilijnych postach i praktykach pobożnych, o odnawianiu profesji 8 XII przed Najświętszym Sakramentem po porannej medytacji, o oktawie Dnia Zadusznego oraz o rocznicach dedykacji (poświęcenia) mariańskich kościołów: w Górze 15 III, Puszczy Korabiewskiej 24 V, Skórcu 28 VI [1802] i w Mariampolu 6 IX.

Honorowano archaniołów: św. Gabriel miał swój dzień 18 III, św. Michał 29 IX i św. Rafał 24 X. Respektowano *Proprium Regni Poloniae* (PRP), dlatego są wpisane wspomnienia polskich świętych.

W dniu 17 marca podano przypomnienie o wiążącej modlitwie za fundatora kościoła i klasztoru w Skórcu: *Skurcii hodie Anivers[arium] pro A[n]i[m]a Christophori*. Wyjaśnić trzeba, że chodzi o Krzysztofa Cieszkowskiego, który w 1794 roku ufundował marianom nowy murowany kościół, po pożarze drewnianego w 1789 r. Zmarł w 1803 roku, jego artystyczny portret znajduje się w klasztorze skórceckim.

Nie wiadomo według jakiego klucza zostały określone dni modlitw i mszy za zmarłych współbraci i dobroczyńców oraz msze wotywno o Najświętszym Sakramencie i o Niepokalanym Poczęciu NMP. Faktem jest, że tych zobowiązań i nabożeństw pilnowano.

Chyba nie tylko z pobożności franciszkańskiej wywodzą się takie dni, jak na przykład: 24 II Joannae Valesie vid (Joanny de Valois, wdowy), 10 V Patrocinium S. Joseph (Opieki św. Józefa), 10 XII Translatio Almae Domus Lauret (Przeniesienie Domku Loretańskiego, raczej: Domku NMP do Loretto), 18 XII Expectatio Partus BVM in Add (Oczekiwanie na poród Maryi, w Dodatku).

Zatrzymajmy się przy zapisie o liturgicznym wspomnieniu św. Joanny de Valois. Zachętą do refleksji jest nie sama data (dlaczego 24 lutego? – zobacz niżej), lecz fakt respektowania tej postaci w kalendarzu marianów. Czy nie ze względu na zakonną regułę? – Oto próba odpowiedzi.

Należy sądzić, że po usamodzielnieniu się marianów względem reformatów, praktykowane nadal wspomnienie Joanny de Valois, wówczas błogosławionej (1742, święto lokalne 04 lutego), a dziś świętej (kanonizowanej w 1950 roku), było nie tyle następstwem dziedziczenia pobożności franciszkańskiej, co raczej własnym wyborem patronatu i przypomnieniem zobowiązania do zakonnego sposobu życia, skoro zakon pozostawał w kręgu duchowości Reguły Dziesięciu Cnót.

O słuszności takiego myślenia świadczy pismo o. Jana Dzewulskiego, tajnie p.o. przedstawiciela zakonu, do Świętej Kongregacji Obrzędów, z dnia 1 marca 1841 roku, w sprawie własnego kalendarza i oficjum o św. Joannie, założycielce anuncjatek i duchowej współautorce reguły, wiążącej także marianów¹. A więc pośrednio ten fakt mówi, że regułę marianie traktowali poważnie, że nosili ją w sercu jako element ich zakonnej duchowości. Wprawdzie ona nie zawierała odniesień do misterium Niepokalanego Poczęcia, ale była w niej inspiracja nie tylko do kultu NMP przez naśladowanie maryjnych cnót, lecz także i głównie - do ewangelicznego sposobu życia, wszak *Regula imitationis decem beneplacitorum*, to reguła zakonna, ukierunkowanie mentalności zakonnej, a nie zbiór medytacji maryjno-mariologicznych. Reguła pierwszoplanowo mówi o zakonności, wtórnie o maryjności. A zatem postać NMP ukazana w regule, to obraz bądź żywa ikona zakonnej konsekracji ukształtowanej w duchu Ewangelii błogosławieństw; w tym duchu żyła i posługiwała Matka Pana i Pierwsza Uczennica Mistrza; przez konsekrację ukształtowaną ewangelicznie – Maryja „podołała się Bogu”, Bóg także miał w Niej „upodobanie”². Znakami faktycznej konsekracji zakonnej, wzorowanej na przykładzie NMP, są ewangeliczne cechy duszy, jak czystość, roztropność, pokora, wierność, pobożność, posłuszeństwo, ubóstwo, cierpliwość, miłość miłosierna i współ-bolejąca. W związku z tym symboliczna decymka, noszona, i odmawiana jako koronka, wskazywała bardziej na charakter zakonny niż maryjny marianina, choć ideałem było to, aby się harmonizowały te dwa konstytutywne aspekty charyzmatu.

Pogłębiony pogląd na konsekrację, i na funkcję NMP w pojmowaniu konsekracji, rozwija dzisiaj adh. ap. św. Jana Pawła II o życiu konsekrowanym w punkcie pod tytułem „Maryja Dziewica – wzór konsekracji i naśladowania Chrystusa”³.

W obecnej mariańskiej praktyce kształtowania zakonności i maryjności współbraci oraz wyrażania tych przymiotów/znamion przez symbol i pobożną praktykę, warto

¹ Sacra Congregatio Rituum. Decreta, Ann. 1841-1844; zob. J. Kosmowski, *Marianie w latach 1787–1864*, WKM. Warszawa-Lublin 2004, (191-192).

² Zob. *Zbiór Mszy o NMP*, nr 36, kolekta.

³ Zob. *Vita consecrata* (1996), nr 28.

docenić decymkę i Koronkę Dziesięciu Cnót Ewangelicznych NMP. Warto poświęcić im odpowiednie miejsce w Dyrektorium, dopełniającym Konstytucje w rozdziale o naturze Zgromadzenia.

Oto projekt/propozycja numeru w pierwszym rozdziale Dyrektorium (o naturze):

Małe znaki tożsamości

Oprócz hasła i pieczęci Zgromadzenia niech współbracia stosują i pielęgnują inne znaki, które wyrażają i ożywiają ich mariańską tożsamość. Należy do nich zawołanie *Immaculata Virginis Mariae conceptio...*, obraz lub figura Niepokalanie Poczętej, śpiew *Tota pulchra*, hymn *Mater Dei, Immaculata*, antyfony *Salve Regina* w modłach za zmarłych oraz niektóre modlitwy, jak Koronka do Miłosierdzia Bożego, Koronka 10 Cnót ewangelicznych NMP, Godzinki o N.P. NMP, Litania do Maryi Niepokalanie Poczętej i nowenny podane w Modlitewniku Mariańskim.

Zadanie rewizji Konstytucji i Dyrektorium oraz możliwość wprowadzenia do nich uzupełnień – pozostają aktualne; te prace trwają i są kontynuowane w zakresie zadań Komisji (KKD). Warto rozważyć powyższy projekt.

Na marginesie tego namysłu i przedłożonych sugestii, godzi się wspomnieć, że inwokacja do św. Joanny Francuskiej (de Valois) występuje we współczesnym mariańskim obrzędzie profesji wieczystej; została podana w rytuale wydanym w Rzymie w 2010 roku⁴. Wytlumaczeniem takiej decyzji jest wzgląd na ewangeliczną duchowość Reguły i ewangeliczne korzenie każdej profesji zakonnej⁵.

Wróćmy do *Directorium pro Anno Domini 1840*.

W omawianym kalendarzu, zredagowanym po łacinie, brakuje wykazu zastosowanych skrótów, zresztą bardzo licznych, co utrudnia pełną re-lekturę. Na przykład, co oznacza „in Add”; czy chodzi o dodatki podane w mszale lub w innej odrębnej publikacji? Termin *Additamentum*, oznacza dodatek, załącznik, uzupełnienie. Prawdopodobnie chodzi o msze lokalne (*missae in aliquibus locis celebrandae*), zamieszczane w mszałach XIX wieku po mszach według kalendarza i po mszach wotywnych. W tym kontekście interesujący jest zapis dnia liturgicznego pod datą 4 lutego (zamiast: *Joannae Valesie vid.*); zapisano: *Ansgari EC PRS*. Spróbujmy to rozwiązać. Chodzi o św. Ansgara (Oskara), biskupa (E), wyznawcę (C), misjonarza Szwecji w IX wieku, czczony pod datą 3 lutego według „*Propria Regnii Sueciae*” (PRS). W 1840 roku w dniu 3 lutego przypadała niedziela, dlatego św. Oskara uczczono 4 lutego, a bł. Joannę dopiero 24 lutego, bo to był najbliższy w tym miesiącu dzień wolny od wiążących wspomnień świętych.

Pożyteczne byłoby porównanie treści kalendarza na rok 1840 z kalendarzem na inne lata, lecz egzemplarz na rok 1842, należący do księgozbioru marianów w Lublinie (przeniesiony tu także z Goźlina) – prawdopodobnie zaginął, według informacji z dnia 10.01.2015 r.

⁴ *Rytuał profesji zakonnej dla Zgromadzenia Księży Marianów N.P.N.M.P., Rzym 2010, nr 85 (Litania).*

⁵ Zob. E. Zarzeczny, *Anuncjatki - ewangeliczna droga maryjności*, „*Pastores*” 50/2011/, 123-129, i na stronie internetowej www.anuncjatki.pl.

Na koniec, serdecznie dziękuję br. Andrzejowi Mączyńskiemu MIC, archiwście prowincjalnemu w USA, za udostępnienie mi skanu opisanego wyżej Dyrektorium.

Licheń Stary, 20 stycznia 2015 r.

Marian Pisarzak MIC

DIRECTORIUM

Divini Officij Missarumque Celebrandarum ad Usus Clericorum Regularium Marianorum sub titulo Immaculatae Conceptionis Beatissimae Virginis MARIAE.
PRO ANNO DOMINI BISSEXTILI
1 8 4 0.

REVOLUTIONES ANNUAE.

Aureus Numerus	XVII
Epacta	XXVI
Cyclus Solaris	I
Indictio Romana	XIII
Litera Dominicalis V. S. gf. N. S.	ed
Litera Martyrologii . . . G	magnum

FESTA MOBILIA.

Domnica Septuagesimae	16.	Februarii.
Dies Cinerum	4.	Martii
Pascha apud Rutenos 26 Aprilis apud Nos	19.	Aprilis
Ascensio Domini	28.	Maji
Pentecostes	7.	Junii
Festum corporis Christi	13.	Junii
Dominicae post Pentecostes	24	
Dominica I Adventus	29	IXbris.

VARSAVIAE

AD SANCTAM CRUCEM.